

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

"การนิเทศการศึกษา" มีผู้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ตามความเชื่อหรือตามแนวทางในการจัดการศึกษา เช่น

อดัมส์ และดิกคีย์ (Adams and Dickey 1966 : 3) ให้ความหมายไว้ว่า การนิเทศ คือ แผนงานที่จัดทำขึ้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

กู๊ด (Good 1973 : 539) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงความพยายามของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการที่จะส่งเสริมแนะนำครูและบุคลากรของโรงเรียน ให้รู้จักวิธีการในการปรับปรุงการเรียนการสอนอันได้แก่ การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ การพัฒนาครู การเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ เนื้อหา วิธีสอนและการประเมินผลการเรียนการสอน

สเปียร์ส (Spears 1967 : 16) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และการกระตุ้น ความเจริญก้าวหน้าของครู โดยมุ่งหรือช่วยเหลือเพื่อให้ครูได้ช่วยตนเอง

ไวลส์ (Wiles 1959 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การแนะนำซึ่งกันและกัน การวางแผนร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

วิจิตร วรอุบางกูร และคณะ (2519 : 1) กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษา" คือการปรับปรุง คุณภาพการศึกษา หัวใจของความสำเร็จ ในการปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาอยู่ที่คุณภาพการศึกษาอยู่ที่คุณภาพการสอน และวิธีสอน ซึ่งจะต้องปรับปรุง โดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง"

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527 : 22) ได้ให้ความหมายโดยเน้นให้เห็นความสำคัญว่า "เป็นการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนของนักเรียน"

สังข์ อุตหรานันท์ (2527 : 4) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ในเชิงปฏิบัติการ (Operational definition) ว่า "การนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผล สูงสุดในการเรียนของนักเรียน"

อาคม จันทสุนทร (2527 : ภาคผนวก 26) ได้ให้ความหมาย ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึงการซักถามจรรยาที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน หรือทำให้เกิดการเพิ่มพลังในการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ และก่อให้เกิดผล ในขั้นสุดท้าย คือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ลักษณะของการนิเทศการศึกษา ได้ว่า การนิเทศศึกษานั้น มีลักษณะเป็น

1. กระบวนการดำเนินงานตามแผนงาน
2. กระบวนการดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทางการศึกษา
3. การส่งเสริม การแนะนำ สนับสนุน ครู
4. ธารช่วยให้การทำงานของครูมีประสิทธิภาพ
5. การดำเนินงานที่มีเป้าหมายอยู่ที่สัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน ร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษา ในอันที่จะแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือปรับปรุง ประสิทธิภาพการทำงานของครู ทั้งนี้ก็เพื่อเป้าหมาย รวมกันคือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศศึกษาก็เช่นเดียวกับการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ที่จะต้องกำหนด จุดมุ่งหมายของการดำเนินงาน นักการศึกษาที่มีชื่อเสียงได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ

การนิเทศการศึกษา ไว้ดังต่อไปนี้

บริก และ จัสต์แมน (Brigy Justman 1964 : 406) ได้สรุป
ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ข้อ

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำและในวิชาชีพ (Professional Headership) Headership)
2. เพื่อพัฒนาการสอนของครูให้ดีขึ้น (Improvement of teaching)
3. เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของครู (Aiding Teacher's Growth)
4. เพื่อนำทางให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคณะครูกับชุมชน (Guiding Staff and Community Relations)

กวิน เจ. ไมเนอร์ (Gwynn, J. Minor 1964 : 27-31) ให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายหลักของการนิเทศการศึกษาคือ

1. เพื่อช่วยเหลือครูให้เข้าใจเด็กได้ดีขึ้น
2. ช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา และเพื่อน
3. เพื่อช่วยครูในการจัดหา และเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอน
4. เพื่อช่วยให้ครูปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
5. สร้างลักษณะความเป็นผู้นำให้แก่ครู โดยการนำเอาความสามารถพิเศษและประสบการณ์ของเขามาใช้ ให้เป็นประโยชน์ โดยการให้เป็นที่ปรึกษาของครูใหญ่
6. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักวิธีการประเมินผล การเรียนของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ
7. กระตุ้นให้ครูรู้จักการประเมินผลงานตนเอง
8. ช่วยให้ครูมีความรู้สึกว่าได้ผลสำเร็จ มีความอบอุ่นใจ ปลอดภัย และมีความเชื่อมั่นในตนเอง
9. กระตุ้นให้ครูร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตร เพื่อปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

10. ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับชุมชนเพื่อช่วยให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียน ปัญหาของโรงเรียน และนักเรียน

นอกจากนี้ สังกต อุทรานันท์ (2527 : ภาคผนวก 4-5) ได้ให้ความเห็น เรื่อง ลักษณะของการนิเทศการศึกษาที่ดีต้องมีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้คือ

1. เพื่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้น กล่าวคือ มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น
2. เพื่อการพัฒนางานให้ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อเกิดการนิเทศแล้วปัญหาจากการปฏิบัติงานน้อยที่สุด และผลงานที่ได้รับต้องมีคุณภาพสูงสุด
3. เพื่อพัฒนากระบวนการ การทำงาน หมายถึง การนิเทศที่ดีต้องประสานความสัมพันธ์ อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้งให้น้อยที่สุด
4. เพื่อการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน นั่นคือ เป็นการสร้างความมั่นใจ ความสุข มีกำลังใจในการทำงานนั่นเอง

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาแล้วพบว่า เป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครู ซึ่งจะยังผลสู่เป้าหมายสุดท้ายคือ ผู้เรียนมีคุณภาพสมดังจุดมุ่งหมายของการศึกษาและในขณะเดียวกันการนิเทศการศึกษาก็สามารถพัฒนาบุคลากรผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูให้มีความสามารถ นำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน อีกทั้งทำงานด้วยความมั่นใจ มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน กระบวนการทำงานปราศจากความขัดแย้งที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกกันที่สุดในที่สุด

หลักการนิเทศการศึกษา

ผู้นิเทศการศึกษา หรือผู้ที่นำวิธีการของการนิเทศการศึกษาไปใช้ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาหลักการของการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนิน ซึ่งในเรื่องของหลักการนี้อาจจะพิจารณาจากข้อเสนอแนะของนักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน เช่น

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey 1966 : 22-41) ได้เสนอหลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้คือ การนิเทศการศึกษามุ่งที่จะช่วยให้ครู ใฝ่รู้ว่าจะไรคือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จะหาวิธีแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร ช่วยให้การรู้สึกมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ค้นเค้นกับแหล่งวิทยาการ และสามารถที่จะรู้จักคิดค้นวิธีการทำงาน ที่มีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาการทำงานของตนเองได้ในที่สุด

ฟรานเซท (Franseth 1961 : 23-28) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญของการนิเทศการศึกษา โดยสรุป 4 ประเภท คือ

1. การนิเทศจะไหลลงอย่างสูงสุด ในการปรับปรุงการเรียนการสอนก็คือ เมื่อการนิเทศนั้นให้ความสำคัญแก่การแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และตั้งอยู่บนจุดหมายที่แน่นอน ซึ่งเป็นภารกิจภาคกลางร่วมกัน โดยคณะครูและศึกษานิเทศก์
2. การนิเทศจะมีความหมายสำหรับครูจะของให้ครู ใฝ่มีส่วนร่วมในการพิจารณาว่าจะให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในเรื่องใด
3. การนิเทศที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ย้าย และสร้างความเข้าใจกันดีต่อกันเป็นการช่วยเหลือครู และต้องทำให้ครูรู้สึกว่า จะช่วยให้เขาพบวิธีที่ดีกว่าในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
4. การนิเทศจะโดยตลอดใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาและช่วยให้ผู้ร่วมงานได้ศึกษาปัญหา ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานเสียก่อน

นอกจากนี้ นักการศึกษาของไทยได้กล่าวถึงหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญๆ

ไว้ดังนี้

รองรัตน์ อิศรภักดี (ศูนย์ศึกษา, 2521 6-7) มีความเห็นว่า หลักการที่สำคัญของการนิเทศควรประกอบด้วย

1. การแสวงหาช่องทางที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิด และปฏิบัติการทางสร้างสรรค์

2. ควรให้โอกาสแก่ทุกคนได้บรรลุผลตามวิภาวะของเขา โดยมีได้
หักหาญเอาแต่ใจหรือถือหลักวิชาเป็นเกณฑ์ จนบุคคลอื่นตามไม่ทัน
3. ให้แต่ละคนมีโอกาสดำเนินงานตามความสามารถ ไม่ปล่อยให้คนใด
หรือหมู่ใด ถูกขาดความเป็นผู้นำในการทำงาน
4. สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมมีออกความคิดเห็น ทักสินใจชี้ขาดในการ
แก้ปัญหาโดยเฉพาะการตัดสินใจชี้ขาดที่นั่นมีผลถึงผู้นั้นด้วย
5. ยอมรับนับถือความแตกต่างของแต่ละคน และใช้ความต่างต่างนั้น
เป็นสิ่งประกอบโดยการพิจารณาการปฏิบัติงาน หรือการมอบหมายงานแก่บุคคลนั้น
6. ยอมรับความสำคัญของครูในสภาพการเรียนของโรงเรียน และยอมให้
ครูได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่ครูได้ประสบมา
7. พยายามทำให้ครูมีความสำนึกในความมั่นคงในอาชีพการงาน มีกำลัง
ใจมีสถานะที่จะปฏิบัติหน้าที่ มีความพอใจในผลสำเร็จของงาน มีใจกล้าหาญและยุติธรรม
ในการสำรวจความสามารถและความบกพร่องของตนเอง เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงการ
งานให้ดีขึ้น
8. ทำให้มีพัฒนาการ นโยบาย การนิเทศการศึกษา และความมุ่งหมายของ
การจัดการศึกษา
9. นำเอาความรู้ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติของเด็ก กระบวนการเรียน
ระเบียบสภาพของสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์ และพัฒนาการของหลักสูตรวิชาชีพ
มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน
10. ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมมือในการทดลองและค้นคว้าทางวิชาการ
เกี่ยวกับการศึกษาและผลที่ได้มาใช้ให้เกิดผลดี
11. ยอมรับในความสำคัญของการวางแผนระยะยาว การประเมินผลและ
สนับสนุนกระบวนการดังกล่าวด้วย

วิจารณ์ (ธีรกุล) วุฒิปริญญาตรี และคณะ (2520 : 22 - 23) ได้เสนอ
หลักการนิเทศที่สำคัญ ๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้ว และมีส่วนที่ต่าง
ออกไปพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. การจัดการนิเทศการศึกษาจะทองทราบความต้องการของครูแล้ววางแผนการนิเทศเพื่อสนองตอบความต้องการนั้น ๆ

2. การศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหานั้น ๆ แล้วพิจารณาหาทางแก้ไข

3. รับฟังความคิดเห็น และขอเสนอแนะต่าง ๆ ของครูแล้วนำมาพิจารณา
รวมกัน

4. ทองยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่บุคคลากรที่ร่วมงานในโรงเรียน
นั้น ๆ

5. ช่วยประสานงานระหว่างโรงเรียนกับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาทำการวิเคราะห์และ
วิจัย

7. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของการศึกษาอย่างแจ่มแจ้ง
เพื่อจะไค่ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

จากความคิดเห็นดังกล่าว ทอที่จะสรุปหลักการสำคัญ ๆ ไค่ว่า

1. การนิเทศการศึกษา ควรเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน และ
ความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง

2. แสวงหาแนวทางแก้ปัญหา และวางแผนในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม
สอดคล้องกับความต้องการ โดยนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ประโยชน์

3. การดำเนินงาน ทุกขั้นตอน ต้องเป็นไปในของการปรึกษาหารือ ร่วมกัน
ระหว่างผู้เกี่ยวข้อง

4. บรรยากาศ การดำเนินงานร่วมกัน เป็นไปในลักษณะของการยอมรับ
ความคิดเห็น ความสามารถ และบทบาทหน้าที่ ซึ่งกันและกัน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาจากบุคคลภายนอกโรงเรียน หรือโดยศึกษานิเทศก์ เป็น
ที่ยอมรับว่าไม่สามารถจะกระทำไค่ทั่วถึง ทั้งนี้ก็เพราะจำนวนโรงเรียน จำนวนครู
ไค่ขยายเพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนผู้ทำการนิเทศไค่เพียงพอ จนประมาณไม่เชื่ออำนาจ

ประกอบด้วยกรณีศึกษาที่เหมาะสม ควรอยู่ในหลักการที่ว่าสามารถนิเทศได้ สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของโรงเรียนมากที่สุด สำหรับศึกษานิเทศก์ เป็นผู้ที่ยอยู่นอกโรงเรียน ไม่อาจจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงได้ จึงทำได้มีวิธีการหรือระบบการนิเทศแบบหนึ่ง เข้ามามีบทบาทนั้นคือ การนิเทศการศึกษาในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน เป็นเรื่องที่กำลังพูดถึงในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา นักการศึกษาที่มีความสนใจและชำนาญในเรื่องนี้ได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

สีปพนนท์ เกตุทัต (2518 : 132) กล่าวว่าไว้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการนิเทศการศึกษา โดยอาศัยบุคลากรภายในโรงเรียนเองเป็นผู้นิเทศ ได้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือหัวหน้าหมวดวิชา รวมทั้งครูที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญ ตลอดจนมีประสบการณ์ในการสอนเฉพาะสาขาวิชา บุคลากรเหล่านี้จะต้องสามารถทำการนิเทศครูในโรงเรียน ในรูปของการเป็นที่เลี้ยง การปรึกษางานในหมู่คณะ การให้ความรู้เพิ่มเติม โดยถือหลักการเน้นกำลังปฏิบัติงานให้สำเร็จด้วยดีได้

อาคม จันทสุนทร (2527 : ภาคผนวก 25) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนเป็นการจัดการนิเทศการศึกษา โดยบุคลากรในโรงเรียนเอง ผู้นิเทศจะใช้แก่ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา หรือหัวหน้าสาขาวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น

สงัด อุทรานันท์ (2527 : 1-2) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ กระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยความร่วมมือของบุคลากรทั้งหมดภายในโรงเรียน"

วไลรัตน์ ชูสวัสดิ์ (2525 : 93) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือการที่ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา

โดยความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียน ร่วมมือกับปรัภษาทาวริอ เพื่อนำการรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล วางแผนควรปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนปรับปรุง คุณภาพของบุคลากรในโรงเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้โรงเรียนอาจเชิญวิทยากร และศึกษานิเทศกรมาวางแผนงานด้วย

จากความหมายดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ลักษณะสำคัญ ๆ ของการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียนได้ว่า

1. เป็นการดำเนินงานของบุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ และครูภายในโรงเรียน
2. เป็นการปรับปรุงและส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนของครู ภายในโรงเรียน
3. เป้าหมายที่สำคัญ คือการปรับปรุงส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน
4. ลักษณะการดำเนินงานที่สำคัญคือ การนิเทศกำลัง หรือการร่วมมือของ บุคลากรภายในโรงเรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึงกระบวนการดำเนินงานร่วมกันของผู้บริหาร และครูภายในโรงเรียน ในการปรับปรุงส่งเสริม การจัดการเรียนการสอนของครูภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อสัมฤทธิ์ผล ของผู้เรียน

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นสำหรับครูทั้งนี้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นการนำเอาความเปลี่ยนแปลงจากภายนอกสู่ภายในโรงเรียน ให้ครูเกิดการ พัฒนาการทำงานของตนเอง แต่การนิเทศจากภายนอกไม่ว่าจะทอดสนองความคองการ ของโรงเรียนได้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ระบบหรือวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน ดังศ อูทรานันท์ (2524 : 2) ได้กล่าวความเห็น ในเรื่องความจำเป็นว่าการจัด การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพราะการนิเทศการศึกษาที่มี

ความเหมาะสมที่สุด กับสภาพสังคมปัจจุบันด้วยเหตุผลคือ

1. ศึกษานิเทศก์ โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์จากภายนอก จะรู้สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนที่แท้จริงได้ การสนองตอบความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบัน บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอบางมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะให้วิทยากรเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญาหลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาช่วยชี้แนวทางตลอดเวลา จากรายงานวิสาสมมนาทางการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีการศึกษา 2518 ของแผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง "การนิเทศภายในโรงเรียนของตนเอง" ได้สรุปความจำเป็นของการนิเทศการศึกษภายในโรงเรียนไว้ดังนี้ (2518 :86-87)

1. เป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

2. เป็นการพัฒนาความเจริญด้านการสอนและทางวิชาการแก่ครู

3. โรงเรียนต้องมีกรณีพิเศษเพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากกรณีพิเศษ จะช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และยังสามารถช่วยในการคัดสรรปัญหาบางอย่างในโรงเรียนได้

4. การนิเทศสามารถกระตุ้น และนำทางแนวความคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน โดยเฉพาะกรณีที่น่าเอาเทคนิค และวิธีการใหม่ ๆ ตลอดจนการวิจัยมาใช้ จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

5. โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องให้ครูนำกิจกรรมต่อเนื่องกันไป เพราะไม่มีหลักประกันได้ว่า ครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครู แล้วจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพตลอดไป โดยไม่ต้องการนิเทศ เพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ

6. เพื่อเป็นการให้ครูเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป
ปรัชญาของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโรงเรียน เพื่อช่วยให้การดำเนินการสอน
บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

7. เพื่อการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู และก่อให้เกิดความรู้สึก
ปลอกภัยในการทำงาน เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้บรรลุเป้าหมายอันเกี่ยว
กันมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีความรักและภูมิใจในอาชีพครูที่ตนปฏิบัติอยู่

นอกจากนี้จากรายงานการสัมมนา วิชาสัมมนาทางกรนิเทศการศึกษาและพัฒนา
หลักสูตร ปีการศึกษา 2527 สาขานิเทศการศึกษาและพัฒนาศิลปะการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาบริหารการ
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง "การส่งเสริมการนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียนของประเทศไทย" ได้สรุปความจำเป็นไว้ว่า (2527 : 160) การนิเทศ
การศึกษา ภายในโรงเรียน มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน การ
นิเทศจากบุคคลภายนอกอาจจะลดความจำเป็นลงได้เมื่อสภาพปัจจุบัน ชาคคนผู้ทำหน้าที่
นิเทศการศึกษา ตลอดจนสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ประกอบกับปัจจุบันบุคลากรภายในโรงเรียน มี
ความรู้ความสามารถเพียงพอเป็นผู้นักปฏิบัติ แท้จริงในการเรียนการสอน ภายในโรงเรียน
ตนเองมากที่สุด

จากความจำเป็นดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา
ภายในโรงเรียนมีความจำเป็นเพราะ

1. การนิเทศจากภายนอกประกอบด้วยสิ่งสนับสนุนต่อการนิเทศไม่เพียงพอ
2. เป็นการนิเทศที่ตรงกับความต้องการที่สุด เพราะผู้นิเทศอยู่ภายในโรงเรียน
ปฏิบัติจริง
3. บุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถ มากกว่าเดิมจะเป็น
ประโยชน์ต่อกระบวนการนิเทศเป็นอย่างมาก
4. ส่งเสริมให้ครูเกิดการทำงานโดยรู้จักคิด และแก้ปัญหาด้วยตนเองแทนการ
ช่วยเหลือจากผู้อื่น

ผู้นิเทศการศึกษาภายในกรณีนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

จุดมุ่งหมายหลักสำคัญที่กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการพัฒนาครูให้สามารถมีวิธีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา ดังนั้น ในเรื่องของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจะพิจารณาบทบาทหน้าที่ของผู้ที่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ อากัม จันทรสุนทร (สามัญศึกษา 2519 : 48) ให้ความเห็นว่าผู้นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนควรเป็นบุคลากรภายในโรงเรียน ได้แก่ ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดหรือสายวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ นี้ โรงเรียนคัดเลือกและตั้งขึ้น

สังข์ อุทรานันท์ (2527 : 3) โดยกล่าวถึงผู้ให้กรณีนิเทศว่า หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่จัดให้มีการนิเทศเกิดขึ้น ผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวด/หัวหน้าฝ่ายศึกษานิเทศก์ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการจัดการเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะ และกล่าวถึงผู้สนับสนุนกรณีนิเทศว่าหมายถึงผู้บริหารที่ไม่ได้ทำหน้าที่นี้โดยตรง ถ้าหากผู้บริหารหน่วยงานหรือสถานศึกษาใดไม่ได้ทำบทบาทในฐานะผู้นิเทศก็จำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกรณีนิเทศ เพื่อให้กรณีนิเทศเป็นไปอย่างไคผล กรณีนิเทศจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะยาวเลย หากขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโดยตรง

นอกจากนี้การศึกษาทั้ง 2 ที่ได้กล่าวถึง หน้าที่ของผู้ทำกรณีนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างเด่นชัดแล้วยังมีนักการศึกษาทั้งเป็นชาวต่างประเทศและชาวไทย ซึ่งได้กล่าวถึงผู้ที่มีบทบาทในการนิเทศการศึกษา แม้จะไม่แน่ใจว่าเป็นกรณีนิเทศภายในโรงเรียนโดยตรง แต่บุคคลที่กล่าวถึง เป็นบุคคลที่อยู่ในโรงเรียนรับผิดชอบการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ดังนั้นก็ควรจะเป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน เช่น ความคิดเห็นของออคัม และดิกกี (Adam and Dickey 1966 : 8) กล่าวว่า "ผู้บริหารหรือผู้นิเทศคือบุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เพื่อเพิ่มพูนและปรับปรุงสภาพการเรียนการสอน ดังนั้น อาจจะเป็นครูใหญ่ในโรงเรียนหรือผู้ช่วยเหลือคนหนึ่งคนใดเป็นพิเศษ เช่น พลศึกษา คนตรี หรืออาจจะเป็นศึกษานิเทศก์หรือผู้อำนวยการโรงเรียนก็ได้"

ศูนย์ เอี่ยมอคุง (2523 : 41) โทกล่าว่าผู้ที่สามารถทำหน้าที่นิเทศ
การศึกษาได้คือ

1. ศึกษานิเทศก์
2. ผู้บริหารโรงเรียน ไค้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยกรโรงเรียน
หรืออธิการวิทยาลัย ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยกรฝ่ายวิชาการ
รองอธิการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าสายวิชาต่าง ๆ หัวหน้าภาควิชาต่าง ๆ
3. ผู้ที่สถานศึกษาเชิญไปให้คำแนะนำ เป็นครั้งคราว
4. ครู อาจารย์ ที่มีความรู้ความสามารถ

ยง วัชวัลคุ (2524 : 42) โทกล่าว่าสนับสนุนในเรื่องที่ว่าผู้บริหารโรงเรียน
มีบทบาทต่อการนิเทศ ภายในโรงเรียนว่า "ครูใหญ่จะต้องรับผิดชอบงานวิชาการของ
โรงเรียนด้วย ครูใหญ่จึงต้องมีบทบาทในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนงานนี้เป็น
งานในหน้าที่โดยตรง จะโยนให้เป็นภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหารระดับสูง
ขึ้นต่อไปหาได้ไม่ ว่าไปแล้วบุคคลดังกล่าวนี้มีความสำคัญในการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียนน้อยกว่าครูใหญ่"

คั้งนั้นผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ควรไค้แก่ ผู้บริหารหัวหน้าหรือ
ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการของโรงเรียน หรือคณะครูที่มีความสามารถ ที่ผู้บริหารเห็นสมควรจะ
แต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียนนั่นเอง และผู้ที่มีบทบาทและสำคัญมากคือ ผู้บริหาร
โรงเรียนนั่นเอง

งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

ส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน คือ
ลักษณะของงานและวิธีปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ในเรื่องนี้ไค้
ผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะงานไว้มาก เช่น

เนกเลย์ และ อี แวนส์ (Neagly and Evan 1964 : 105-106) โทกล่าว่า
ถึงงานนิเทศการศึกษาของอาจารย์ใหญ่ไว้คั้งนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้ครูแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มสามารถแสดงความสามารถออกมาอย่างอิสระและปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกับบุคคลอื่น
2. ทำงานกับกลุ่มในการสร้าง และดำเนินการให้เป็นไปตามปรัชญา ที่ตั้งไว้ซึ่งมีส่วนสอดคล้องกับปรัชญาของชุมชน
3. พัฒนาทางการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร
5. คู่มือโครงการนิเทศในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
6. ดำเนินการวิจัย และประเมินผลโครงการทั้งระบบ
7. ช่วยให้มีการจัดตั้งผู้เชี่ยวชาญ ในการสอน และใช้คณะนี้ให้มีประสิทธิภาพ
8. รับผิดชอบในการจัดโครงการส่งเสริมความรู้ แก่ครู ประจำการในโรงเรียน
9. จัดให้การแลกเปลี่ยนข่าวสาร และความคิดซึ่งกันและกันในระหว่างครูและบุคคลอื่น
10. จัดคู่มือสิ่งอ่านวยความสะดวก เช่น อุปกรณ์หนังสือ และแหล่งวิชาการ
11. ช่วยให้มีการพัฒนาทางการนิเทศใหม่ๆ ในท้องถิ่น

ซารี มณีศรี (2525 : 9-10) ได้อ้างคำกล่าวของสายหยุด จำปาทอง ถึงการจำแนกงานนิเทศการศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ว่า

1. เกี่ยวกับครู
 - 1.1 ช่วยจัดปฐมนิเทศครูใหม่
 - 1.2 ช่วยครูใหม่ในการปฏิบัติงาน
 - 1.3 ช่วยครูตามที่ขอรองมา
2. งานเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 2.1 ส่งเสริมให้ครู ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอนให้เข้าใจ
 - 2.2 ส่งเสริมให้ครู ทำประมวลการสอน และบันทึกการสอนร่วมกัน
 - 2.3 ส่งเสริมให้ครูปรับปรุงหลักสูตร
 - 2.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นได้มากที่สุดสำหรับปรับปรุงหลักสูตร

3. งานเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน

3.1 แนะนำให้ครูทราบถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่และพอสามารถจัดหาได้ และใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด

3.2 พยายามจัดบริการเกี่ยวกับอุปกรณ์เท่าที่สามารถทำได้

3.3 ส่งเสริมให้ครูผลิตอุปกรณ์อย่างง่าย ๆ เท่าที่ทำได้

3.4 ส่งเสริมให้ครูใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ในการปรับ

การสอน

4. งานเกี่ยวกับการปรับปรุงงานวิชาชีพครู

4.1 ส่งเสริมให้ครูสังเกตการสอนของกันและกัน และของโรงเรียนอื่น

4.2 ร่วมปรึกษากับครู ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

4.3 ส่งเสริมให้ครู เข้ารับการอบรมและศึกษาเพิ่มเติม

4.4 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

5. เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน

5.1 ส่งเสริมให้ครูวางแผนการเรียนการสอนร่วมกัน

5.2 ส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น ๆ ในการ

ปรับปรุงโรงเรียน

6. งานเกี่ยวกับการค้นคว้าทดลอง

6.1 ส่งเสริมให้ครูค้นคว้าอยู่เสมอ

6.2 ส่งเสริมให้ครูทดลองสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เช่น วิธีสอน

6.3 ส่งครูทุก ๆ คน เพื่อที่ครูจะได้ทำการค้นคว้าทดลองได้สะดวก

แฮร์ริส (Harris 1963 : 201-212) ได้กล่าวถึงภารกิจหลัก

ของการนิเทศการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. งานเกี่ยวกับค่านิยม ซึ่งเกี่ยวกับการวางโครงการสร้างหลักสูตร ทำประมวลการสอน โครงการสอนกำหนดชั่วโมงสอน วัน เวลา สถานที่ และแบบหรือวิธีสอน ตลอดจนจัดสร้างเกณฑ์มาตรฐานการสอนและบรรจุหน่วยกิตวิชาต่าง ๆ ลงในการสอน

2. การจัดระบบการสอน โดยจัดทำหลักสูตรนี้วางไว้มาใช้ จัดกลุ่มนักเรียน และจัดทำรายสอน
3. การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน โดยเลือกสรรมาให้เหมาะสมกับงาน มีมาตรฐานการสอนคัดเลือกและเก็บรักษาทะเบียนเกี่ยวกับบุคคล
4. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ออกแบบและจัดเตรียมบริบทที่ให้ความสะดวก และเหมาะสมกับผู้สอน รวมทั้งการจัดวางแผน อาคารเรียน ที่ถูกต้อง มีเครื่องแสดงบอก ที่เก็บบริบททางการศึกษาให้หยิบใช้ได้ง่าย
5. จิตวิสัยอุปกรณ์การสอน ทดสอบ และคัดเลือกวัสดุและอุปกรณ์การสอน ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสอน
6. จัดการอบรมครูประจำการ โดยจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ครูก้าวหน้า และประสิทธิภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น
7. จัดชุมนุมพิเศษสมาชิกใหม่ ให้รู้และเข้าใจในสิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เพื่อลดอุปสรรคและให้ทำงานได้ผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น
8. จัดงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร นโยบายในการปฏิบัติงาน ปรึกษาหารือ ให้เหมาะสมกับสภาพการและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
9. งานติดต่อกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจแผนการศึกษา ของโรงเรียน
10. งานประเมินผล จัดให้มีการประเมินผลทางการเรียน การสอนหรือหา ข้อบกพร่องปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีส่วนที่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทงานวิชาการของ ผู้บริหารซึ่งกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้เสนอแนะไว้ 5 ประการคือ

1. ติดตามผล
2. บริหารหลักสูตร
3. บริการหลักสูตร
4. เสริมกำลังใจ
5. ประชาสัมพันธ์

ซึ่งได้เสนอลักษณะงานและวิธีปฏิบัติ 11 ประการ คือ

1. เยี่ยมห้องเรียนติดตามดูว่าครูมีวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นพอสมควรหรือไม่ และติดต่อประสานงานกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้น
2. ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
3. สนใจติดตามถึงปัญหาการเรียนการสอนที่ครูประสบและช่วยแก้ปัญหา
4. จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียน ให้มีสถานที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น จัดห้องสมุดให้อยู่ในสถานที่ที่ครูและนักเรียนควรจะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้
5. ส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมตามความจำเป็น
6. ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนักเรียนที่จะช่วยให้การเรียนรู้อุบัติตามหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น
7. จัดให้มีการเยี่ยมระหว่างชั้นเรียนในโรงเรียนในกลุ่ม และ/หรือโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างการเรียนการสอนที่ดี และมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากยิ่งขึ้น
8. เสริมกำลังใจของครูด้วยการรับรู้ปัญหาของครู ยกย่อง ชมเชย ในความพยายามของครูที่มีต่อการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน
9. ถู่วางงานหลักของครูคือการสอน ดังนั้นครูที่พยายามสอนและสอนดี จึงควรได้รับพิจารณาความดีความชอบเห็นว่าครูที่วิงวอน ทำงานพิเศษแต่หึงการสอน
10. จัดให้มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการที่จะใช้หลักสูตรให้ได้อผล
11. ชี้แจงเรื่องการเรียนการสอน การประเมินผลตามหลักสูตรใหม่ให้ครูผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจ เพื่อการร่วมมือที่ดี

สังัก อุทรานันท์ (2527 : 1-2) ได้กล่าวถึงขอบเขตงานวิชาการภายในโรงเรียนโดยเสนอแนะเป็น 2 ระดับคือ

1. งานหลักไต่แก่ หลักสูตรการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียน
การสอน

2. งานสนับสนุนวิชาการ ไต่แก่การพัฒนาบุคลากร การใช้อาคารสถานที่
กิจการนักเรียน ชุกร การเงิน และความสัมพันธ์ชุมชน
โดยกล่าวถึงขอบเขตของงานที่สำคัญ ๆ ดังนี้

ขอบเขตงานหลัก

งานหลักสูตร ไต่แก่ การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น สร้าง
หลักสูตร เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การจัดทำแผนการเรียนการสอน โครงการ
สอนการจัดตารางสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การจัดกิจกรรมในหลักสูตร
การผลิตสื่อและอุปกรณ์การสอน

งานการเรียนการสอน ไต่แก่ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน เทคนิคใน
กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ และอุปกรณ์การสอน

งานการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ไต่แก่การสร้างเครื่องมือ
วิธีการวัดและประเมินผล งานทะเบียนวัดผลและผลรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน

ขอบข่ายของงานสนับสนุน คือ

งานพัฒนาบุคลากร ไต่แก่ การปฐมนิเทศครูใหม่ การพัฒนาและอบรมครู
งานการใช้อาคารสถานที่ ไต่แก่ การใช้ห้องเรียนอาคารเรียนและห้อง
ปฏิบัติการ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนูปกรณ์ และห้องแนะแนว

งานชุกรและการเงิน

งานกิจการนักเรียน ไต่แก่ กิจกรรมนักเรียน โภชนาการ

งานความสัมพันธ์กับชุมชน ไต่แก่ ชุมชนและสมาคมผู้ปกครอง

ขอเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

งานการนิเทศการศึกษาและงานวิชาการของนักการศึกษาทั้งกล่าวมาแล้วนี้ สรุปขอบเขต
ของงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไว้ว่าควรมีงานในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. งานที่เกี่ยวข้องกับวิชาการหรือการเรียนการสอนภายในโรงเรียน โดยตรง ได้แก่

- 1.1 การสร้างความเข้าใจแก่ครู เรื่องการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน
- 1.2 การปรับปรุงเทคนิค วิธีสอนของครู
- 1.3 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพแท้จริงของโรงเรียน
- 1.4 การจัดแผนการเรียน โครงการสอน และตารางสอน
- 1.5 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
- 1.6 การจัดทำวัสดุอุปกรณ์การสอน
- 1.7 การวัดผลและประเมินของการเรียน
- 1.8 การปรับปรุงเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผล

2. งานเกี่ยวกับการพัฒนาครูภายในโรงเรียน ได้แก่

- 2.1 การปฐมนิเทศครูใหม่
- 2.2 การอบรมและพัฒนาครูประจำการ เกี่ยวกับความรู้ความสามารถ

เชิงวิชาการ

2.3 การพัฒนาความรู้ ความสามารถของครู ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในระบอบกลุ่ม

3. งานเกี่ยวกับสิ่งสนับสนุนและบริการด้านอื่น ๆ ได้แก่

- 3.1 งานด้านการจัดบริเวณ อาคารสถานที่
- 3.2 งานด้านกิจการนักเรียน
- 3.3 งานด้านการประสานสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อการเรียน

การสอน

กระบวนการนิเทศการศึกษา

การที่จะดำเนินการนิเทศการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการนิเทศนั้น นักการศึกษาที่ให้ความสนใจทางศาสตร์ของการนิเทศการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะกระบวนการเกี่ยวกับกรนิเทศการศึกษาไว้ในลักษณะต่าง ๆ กันเช่น

ซารี มณีศรี (2523 : 52-57) กล่าวว่า กระบวนการนิเทศการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กระบวนการวางแผน

1.1 การศึกษาวางแผน เกี่ยวข้องกับการศึกษาวางแผนงานที่จะทำในอนาคต ตามลำดับก่อนหลัง

1.2 จัดทำตารางงาน เพื่อให้แผนงานในข้อ 1.1 มีผลในเชิงปฏิบัติ และง่ายต่อการปฏิบัติ

1.3 การทำโครงการ โครงการเป็นที่รวมของแผนงานเป็นขั้นนำ แผนงานไปปฏิบัติ เช่น โครงการปรับปรุงการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นต้น

1.4 การทำนายผลงาน ทั้งนี้เพราะแผนงานที่ดี นำไปสู่การคาดคะเน แผนงานเป็นเรื่องของการคิดที่จะทำอะไรสักอย่างในอนาคต การประมาณการ อย่างดี ย่อมง่ายต่อการที่จะทำนายผลการทำงานได้

1.5 ปรับปรุงทำงานแผนการให้ดีขึ้น ตระหนักในปัญหาและอุปสรรคของ แผนงานที่เกิดขึ้น หาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น งานการนิเทศการศึกษาเป็นเงินที่ผูกเป็น ขั้วซ้อนจะคงแก้ไขได้เหมาะสมอยู่เสมอ

2. การจัดการ

2.1 จัดจำแนกหน้าที่ งานนิเทศการศึกษามีหลายประการ ทั้งการฝึกอบรมประจำการ การจัดหลักสูตรและจัดบุคลากรเป็นต้น เพื่อมีใ้ทำงานสืบสน งานซ้อนงาน ควรจำแนกลักษณะงานให้เด่นชัด

2.2 การประสานงาน ประโยชน์ของการประสานงานคือ สร้างความ เข้าใจในการทำงานร่วมกัน ขจัดปัญหาของการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันเป็นต้น และโดยหน้าที่ ของผู้นิเทศก์ ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างฝ่ายโรงเรียนกับฝ่ายบริหารการศึกษาโดยตรง

2.3 จัดแหล่งข้อมูลวิชาการ จัดวัสดุอุปกรณ์ การสอน อำนวยความสะดวก จัดให้มีเครื่องใช้ในโรงเรียน ทั้งนี้หาได้เองและจัดขึ้น

2.4 จัดให้มีความสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องตามเป็นปรักษาแน่นอนในหน่วยงาน การนิเทศ เป็นผลสืบเนื่องจาก 2.2 และมีผลกระทบต่อการนิเทศเป็นอย่างมาก

3. การนำ

3.1 นำในการตัดสินใจ กระบวนการนิเทศมีใ้มุ่งหมายในการใช้อำนาจเชิงจัดการ แต่การตัดสินใจนั้นจะต้องมาจากหมู่คณะเป็นสำคัญ

3.2 ขอเสนอแนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ

3.3 แรงจูงใจ กำลังใจวันหมดไปได้ การรักษาแรงจูงใจให้คงทนถาวรขึ้นอยู่กับ การตอบสนองความต้องการ การเข้าใจกับการเอาใจใส่ในเรื่องสวัสดิภาพเป็นต้น

3.4 การสื่อความหมาย กระบวนการนำในการนำในการนิเทศที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการใช้ความสามารถในด้านการติดต่อสื่อความหมายยิ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษาของผู้นิเทศเป็นสำคัญ

3.5 ความคิดริเริ่ม บรรยากาศในการคิดริเริ่มอยู่ที่ภาวะของผู้นำ หากผู้นิเทศใจกว้างขวางยอมรับความคิดเห็นอื่น ๆ สนับสนุนให้เขาคิด มองข้ามความผิดพลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยไม่ตั้งไฟโຈจยเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่ม

3.6 การสาธิต การนำในการสาธิตคือการนำแบบแพร่ทางวิชาการ

4. การควบคุม

4.1 ทำให้ถูกต้อง การควบคุมในการนิเทศแตกต่างจากการควบคุมทางการบริหาร วาระการนิเทศใช้พระคุณมากกว่าพระเดช ถือว่าความร่วมมือมาจากน้ำใจจริงมิใช่การบังคับ

4.2 ความเจริญงอกงาม ในกรณีการกระทำนั้นถูกต้องหรือการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ศิษยานิเทศก็ยอมช่วยให้กิจการนั้นประสบสำเร็จยิ่งขึ้น

4.3 การกล่าวโทษเป็นลายลักษณ์อักษร การทำงานร่วมกับบุคคลหลายประเภทเรายอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐาน บางคนยอมง่ายต่อการแนะนำบางคนต้องใช้หลักการเข้มงวด อาจต้องทว่าสอนอยู่เสมอ ต้องใช้มาตรการนี้

4.4 การกำหนดใหม่ เมื่อแนะนำช่วยเหลือโดยประการต่าง ๆ แต่ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข บทกำหนดโทษเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารทั่วไป

5. กระบวนการประเมินผล การประเมินค่าของสิ่งใดเป็นกระบวนการ
ขั้นสุดท้ายของสิ่งนั้น

5.1 ทิजारณาลงงานประเมินค่าผลงานว่าดี-เลว ประการใด

5.2 วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงาน

จากรายงานการฝึกปฏิบัติงานของนิสิตปริญญาโทภาควิชาบริหารการศึกษา
สาขาพิเศษการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2524 ซึ่งฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ
การส่งเสริมการนิเทศการศึกษภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี ได้สรุป
กระบวนการนิเทศการศึกษภายในโรงเรียน (2524 : 8-9) มีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ขั้นตอน
ขั้นตอน คือ

1. การประชุมครั้งแรก เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของการนิเทศการศึกษาซึ่ง
ต้องเขียนไว้อย่างชัดเจน บอกวิธีการหรือเทคนิคที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น
และมุ่งบอกผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบโครงการนี้

2. รวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและจำเป็นที่มุ่งถึงวัตถุประสงค์ และขบวนการ
ของวัตถุประสงค์ที่ได้ตกลงกันไว้ในการประชุมครั้งแรก เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็นำข้อมูล
มาวิเคราะห์ ซึ่งอาจใช้ขบวนการและวิธีทางสถิติ เพื่อช่วยจำแนกและบ่งเฉพาะถึงผลลัพธ์
ที่สำคัญผลนี้ได้ จะนำไปอภิปรายในการประชุมครั้งสุดท้าย

3. การประชุมครั้งสุดท้าย มุ่งตรวจสอบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ นั้น
ถูกต้องเพียงใด มีอะไรข้างนี้เป็นจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อที่จะสามารถจำแนกวิธีการ เทคนิค
และวิธีการประเมินผลการค้นคว้า วิจัยและข้อมูลอื่น ๆ ที่จะมีส่วนพัฒนาการเรียนการสอน
ของครูให้ดีขึ้น เพื่อตรวจสอบข้อมูลแล้วค้นหาข้อยุติ และเขียนรายงานผลให้ครูทราบและนำไป
ไปปฏิบัติต่อไป

นอกจากนี้ยังได้เสนอความคิดเห็นว่า วิธีการนิเทศภายในโรงเรียนสามารถใช้กิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. การให้ความรู้ อาจทำได้โดย

1. การให้คำแนะนำ
2. การประชุมปรึกษาหารือ
3. การจัดอบรม
4. การประชุมพิเศษ
5. การใช้เอกสารให้ความรู้
6. การเชิญวิทยากรให้ความรู้

ข. สาธิต เช่น สาธิตการสอน สาธิตการใช้วัสดุอุปกรณ์

ค. การพาไปปฏิบัติงาน เช่น งานการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

ง. การประสานงานให้กันทำงาน

จ. การบริหารทางวิชาการ

ฉ. การประเมินผลและวิจัย เพื่อทราบส่วนที่ตองปรับปรุงและส่วนที่ตอง

ส่งเสริม

ช. การให้ไปฝึกงาน เช่น ไปฝึกวิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดผลในโรงเรียนอื่น ๆ

ซ. การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น เช่น การประกวดผล
การเรียน การประกวดการสอน เป็นต้น

ด. การทำให้เกิดความเข้าใจ ผู้มีเทศภายในเป็นผู้ประสานงานที่ดี

สังค อุทราพันธ์ (2527 : 5) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ว่าเป็นกระบวนการการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจนำกระบวนการอื่นมาใช้ได้ เช่น กระบวนการกลุ่ม สำหรับชั้นของการทำงานในกระบวนการกลุ่มนั้น วิจิตร (ธีรภูธร) วรุตยาศัย^{ทาง} และคณะ (2520 : 7) ได้เสนอว่า อาจจัดได้ดังนี้

1. Group Objective ตั้งความมุ่งหมายรวมกัน เพื่อให้ทุกคนได้รับทราบ
จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างชัดเจน ลงมือทำงานอย่างมีความหมาย
2. Group decision อภิปรายร่วมกัน เพื่อทุกคนจะได้มีส่วนร่วมออกความคิดเห็น
เกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ ผู้บริหารมีบทบาท ในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

3. Group decision making การตัดสินใจร่วมกัน
4. Group Action คำเนิรการร่วมกัน
5. Group Evaluation การประเมินผลงานร่วมกัน การประเมินผล
ที่ควรจะเริ่มตนจากจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
6. New group objection ตั้งความมุ่งหมายร่วมกันใหม่
(สำหรับงานต่อไป หรืองานที่ต้องปรับปรุง)

สำหรับเรื่องนี้ สังก อุทรานันท์ (2527 : 4-5) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศโดยตรงว่าสังคมไทยควรใช้ PIDRE ซึ่งมาจากตารางแผน (Planning) การให้ความรู้ (Informing) การลงมือปฏิบัติ (Doing) การให้กำลัง (Reinforceing) และการประเมินผล (Evaluating) ซึ่งในแต่ละขั้นมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้นิเทศผู้รับกรนิเทศและผู้บริหารจะทำการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศรวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกรนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ในสิ่งที่ต้องทำ เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำจะตองอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงาน ประกอบด้วยงาน 3 ลักษณะ

3.1 การปฏิบัติงานของผู้รับกรนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้รับกรนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถที่ได้รับมาจากการดำเนินงานในขั้นที่ 2

3.2 การปฏิบัติงานของผู้ให้กรนิเทศ ขั้นนี้ผู้ให้กรนิเทศก็จะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพสูง

3.3 การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารก็จะให้บริการสนับสนุนเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไคผล

ขั้นที่ 4 การสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ ขั้นนี้เป็นขั้นของการเสริมแรงของ
ผู้บริหารเพื่อให้ผู้บริหารนิเทศ มีความมั่นใจ และยังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ขั้นนี้อาจจะดำเนินพร้อม ๆ กัน ขณะนี้ผู้บริหารนิเทศ กำลังปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติงาน
เสร็จสิ้นไปแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 ประเมินผลผลิตและกระบวนการดำเนินงาน เป็นขั้นที่ผู้บริหารนิเทศทำ
การประเมินผลและประเมินผลการดำเนินงานที่ได้ดำเนินการผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร
หลังจากการประเมินผลนิเทศได้พบว่าปัญหาอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้การ
ดำเนินงานไม่สำเร็จก็สมควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอาจจะต้องทำโดยการใช้ความรู้
ในสิ่งที่ต้องทำใหม่อีกครั้งหนึ่ง สำหรับในกรณีนี้ผลงานออกมายังไม่ถึงขั้นที่พอใจ หรือ
ดำเนินการปรับปรุง วิธีการดำเนินงานทั้งหมดสำหรับกรณีนี้กระบวนการดำเนินงานเป็น
ไปไม่ได้ผล

ถ้าหากการประเมินผลงานและกระบวนการดำเนินได้พบว่าประสบผลสำเร็จ
ตามที่ได้ตั้งไว้ก็ดำเนินงานต่อไปได้ โดยไม่ต้องไม่ให้ความรู้ใหม่ หรือหากจะมีการ
ปฏิบัติงานสิ่งใดที่แปลกใหม่ไปจากเดิมจำเป็นจะต้อง เริ่มตามกระบวนการดำเนินงานอย่าง
เป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องต่อไปอีก

นอกจากนี้ได้เสนอขอบเขตของงาน และวิธีการปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ โดย
สรุปดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนงานนิเทศการศึกษา

ขอบเขตงาน อาจแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ งานวิชาการ ได้แก่ หลักสูตร
การเรียนการสอน การบริหารสนับสนุนการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนการสอน
และการวัดผลการเรียนการสอน งานบริการทั่วไป ได้แก่ บุคลากร อาคารสถานที่
ธุรการ และการเงิน กิจกรรมนักเรียน และความสัมพันธ์กับชุมชน

วิธีการปฏิบัติ อาจดำเนินการได้โดย การประชุมระดมความคิดเห็น การ
วิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ได้แก่ การประเมินความต้องการ
จำเป็น (Need assessment) และการวิเคราะห์ปัญหาเฉพาะ (Analysis
of specific problem)

2. ชั้นการให้ความรู้

ขอบเขตงาน คำเป็นกรคำนี้ การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น และการปัญหาหลักสูตรระดับท้องถิ่น การพัฒนาระบบการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาระบบบริหารสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและงานอื่นที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

วิธีการปฏิบัติ อาจคำเป็นได้ดังนี้ การประชุมชี้แจง การให้คำบรรยาย โดยวิทยากร การฝึกอบรม การพาไปศึกษาและดูงาน การอภิปรายกลุ่ม และการประชุมสัมมนา เป็นต้น

3. การปฏิบัติของผู้นับการนิเทศ เป็นขั้นตอนที่คำเป็นตามที่ตกลงไว้ในแผนงานการนิเทศของโรงเรียนวิธีการคำเป็นงาน อาจปฏิบัติได้ดังนี้ วางแผนการทำงานของแต่ละบุคคล จัดระบบการทำงานของแต่ละบุคคล คำเป็นงานตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน และพัฒนาวิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

4. การคำเป็นการนิเทศและสนับสนุนการนิเทศ ในขณะนี้มีกรปฏิบัติงานของผู้นับการนิเทศภายในโรงเรียน มีวิธีคำเป็นงานดังนี้ วางแผนการนิเทศควบคุม และตรวจสอบคุณภาพวางแผนการใช้บริการวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแหล่งวิชาการ คำเป็นงานตามแผนกำหนดไว้ ประเมินผลกรคำเป็นงานในส่วนต่าง ๆ แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและลดอุปสรรคในการทำงาน

5. การทำนุบำรุงขวัญ ในขณะที่มีกรปฏิบัติงานของผู้นับการนิเทศและผู้นับการนิเทศแล้วนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้นับการโดยกรที่คองให้ขวัญและกำลังใจ วิธีการปฏิบัติได้แก่ การให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกผู้ร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ และด้วยความจริงใจ คำเป็นการทำนุบำรุงขวัญผู้ปฏิบัติงานด้วยวิธีการต่าง ๆ

6. การประเมินผลกรนิเทศ

ขอบเขตงาน ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกรนิเทศ หรือผลผลิตของกรนิเทศ การประเมินกระบวนการทำงานการประเมินประสิทธิภาพและ คัดสินคุณค่าของโครงการ

วิธีการดำเนินงาน อาจทำได้โดยการตรวจสอบและประเมินผล
 ภายเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น หากการประชุมหรือปรึกษาหารือ อภิปรายกลุ่ม
 หรือประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง

7. การปรับปรุงแก้ไข

ขอบเขตงาน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน แสวงหา
 ทางแก้ปัญหาและลดอุปสรรค วางแผนการทำงานในวัฏจักรใหม่ แก้ปัญหาและลดอุปสรรค
 ที่เกิดขึ้น

วิธีการดำเนินงาน อาจทำได้โดย วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ
 ปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงาน การประชุมปรึกษาหารือ หรืออภิปรายกลุ่มหรือ
 ประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องในการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหา (สังค อุทรานันท์
 2527 : 6 - 10)

จากความคิดเห็นในเรื่อง กระบวนการนิเทศที่กล่าวมาแล้วนี้ อาจจะ
 สรุปได้ว่าการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้นควรประกอบไปด้วย
 กระบวนการที่สำคัญคือ

1. การวางแผน ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของงาน
 ที่จะต้องดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน รวมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย และทำจาก
 โครงการการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
2. การให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องปฏิบัติตามแผน
3. การปฏิบัติงานตามแผนซึ่งครูรับการนิเทศเป็นผู้ดำเนินการ
4. การดูแลให้เป็นไปตามแผนซึ่งผู้นิเทศภายในโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ
5. การส่งเสริมสนับสนุนด้านขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
6. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

การดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ต้องเป็นไปในลักษณะร่วมมือกันระหว่าง
 ผู้นิเทศภายในโรงเรียน และผู้รับการนิเทศ และผู้บริหาร (32 : 6-10) มีใช้
 กำหนดจากผู้บริหารหรือใครคนใดคนหนึ่ง

ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

งานนิเทศการศึกษาเป็นงานด้านหนึ่งในงานหลักของการบริหารของโรงเรียน (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ 2525 : 65) ซึ่งงานนิเทศการศึกษาจะประสบผลสำเร็จ ตามเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยหลักพื้นฐาน คือ "4 M's" เช่นเดียวกับปัจจัยหรือทรัพยากร ที่สำคัญที่ใช้ในการบริหารการศึกษา (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ 2525 : 41) ซึ่งได้แก่

1. บุคลากร (Men)
2. งบประมาณ (Money)
3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials)
4. การจัดการ (Management)

จากการศึกษา ความหมาย ความจำเป็น และหลักการในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนพบว่าปัจจัย ด้านบุคลากร มีความจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินงาน ด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต้องมีการสนับสนุนอย่างเพียงพอเช่นกัน ในขณะที่เดียวกัน ด้านการจัดการ ต้องมีระบบการจัดการนิเทศการศึกษาอย่างมีขั้นตอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแท้จริงของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ได้มีผู้ทำวิจัยในลักษณะที่แตกต่างและพื้นที่ที่แตกต่างกันไป เช่น

วินัย ทะสดีศย์

(2521 : ง - ฉ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

สำรวจการปฏิบัติจริงในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 2 โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ด้านกระบวนการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ปรากฏว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าปฏิบัติน้อย

2. ด้านโครงการต่าง ๆ ที่จัด ทำในการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหาร มีความคิดเห็นว่าจกทำน้อย ส่วนครูมีความคิดเห็นว่าจกทำน้อยที่สุด

3. กิจกรรมการนิเทศภายใน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ปฏิบัติในเกณฑ์น้อย โดดแก่ ด้านกิจกรรมการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาหลักสูตร ควร ปฏิบัติงานด้านนิเทศ การประเมินผล ผู้บริหารจะเห็นว่าปฏิบัติน้อย ครูมีความคิดเห็นว่า ปฏิบัติน้อยที่สุด สำหรับเรื่องการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ซึ่งอำนวยความสะดวก และห้องสมุด ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ปฏิบัติมาก แต่ครูมีความคิดเห็นว่าปฏิบัติน้อย

4. ปัญหา อุปสรรค ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดตรงกันว่า มีปัญหาและอุปสรรค ในเรื่องขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ขาดแคลนวิทยากร หรือผู้เชี่ยวชาญทางการนิเทศการศึกษา ขาดแรงสนับสนุนจาก หน่วยงานเจ้าสังกัด และขาดบุคลากรที่รับผิดชอบทางการนิเทศโดยตรง

นิตยา ปรีชาหาญ (2523 : ง - ฉ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง และปัญหาในการจัดการนิเทศ

1. กระบวนการนิเทศการศึกษา มีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับ

ปานกลาง

2. ด้านการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการนิเทศการสอน มีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

5. ด้านการส่งเสริมหลักสูตร มีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

6. ด้านการจัดทำและใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ผู้บริหารเน้นว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีปัญหาระดับปานกลาง ครูเห็นว่าปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

7. ด้านการประเมินผลเห็นตรงกันว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติและมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

๓) ในปีเดียวกัน ประชา สิกขปัญหา (2523 : ง -ฉ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติจริง ในการจัดการนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัด สมุทรปราการ โดยการสำรวจและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ผลการ วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษา ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าตนเอง ใฝ่ปฏิบัติมาก แต่ครูมีความคิดเห็นว่า ผู้บริหารปฏิบัติน้อย

2. ด้านกิจกรรมการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า ตนเองปฏิบัติ ใฝ่มาก ในด้านการช่วยเหลือครู ในการปรับตัว อุปกรณการสอน การปรับปรุงวิชาชีพครู และการส่งเสริมการค้นคว้าทดลองแก่ครูเห็นว่า ผู้บริหารปฏิบัติน้อย ส่วนกิจกรรมใน ด้านหลักสูตรการส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการประเมินผล ผู้บริหารเห็นว่าปฏิบัติ บ้างแต่ไม่มากนัก แต่ครูมีความคิดเห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติ

3. ปัญหาอุปสรรค ที่พบมากที่สุด คือ การขาดแคลน งบประมาณ รองลงมา คือ โรงเรียนขาดอุปกรณ์การสอน ผู้บริหารระดับสูงไม่ได้ความสนใจหรือสนับสนุนการ ปฏิบัติงานด้านวิชาการของโรงเรียน ครูบางคนขาดความกระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุง วิชาชีพของตน ผู้บริหารโรงเรียนมีงานคานอ้นมาก จึงไม่มีเวลาปรับปรุงโรงเรียน และ โรงเรียนขาดบุคลากรที่ทำกรนิเทศโดยเฉพาะ

4) นอกจากนั้น ในปีเดียวกันนี้ ดวิล วรณประเก (2523 : ง -ฉ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูประถมศึกษา เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดในเขตการศึกษา 6 โดยการสอบถามศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด ครู ครูใหญ่ และผู้ช่วยครูใหญ่ สรุปผลการวิจัยได้ว่า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ของ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารและครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ใน เขตการศึกษา 6 พบว่าเห็นควยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นิเทศ ทักษะค่านิยมสัมพันธทักษะ ด้านกระบวนการหมู่ทว ทักษะค่านการบริหารบุคคล ทักษะค่านการประเมินผลและกระบวนการ นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย

เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้นิเทศก์ พบว่าทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นไม่
แน่ใจและทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลการวิจัยนี้
สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย

เกี่ยวกับทักษะด้านการเป็นผู้นำ ปรากฏว่า คศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร
มีความคิดเห็นคล้าย แต่ครูประถมศึกษามีความคิดเห็นไม่แน่ใจ ระหว่างศึกษานิเทศก์
กับผู้บริหารและระหว่างผู้บริหารกับครูประถมศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามปรากฏว่ามีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ที่ระดับ .05 ระหว่างศึกษานิเทศก์ครูประถมศึกษา

ชลธ จันทรวงศ์ (2524 : จ -ฉ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง
บทบาทการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดศรีสะเกษ โดย
การศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในการนิเทศการศึกษาทาง
ด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดและพัฒนาคู่มือครู ด้านการจัดอุปกรณ์การสอน
ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง
2. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการที่มีต่อบทบาทการ
นิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการจัดและ
พัฒนาคู่มือครู ด้านการจัดอุปกรณ์การสอนและด้านการประเมินผล ไม่มีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนและครู
ประจำการ มีความเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการ มีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่กำหนด
ไว้ 14 ข้อ เป็น ปัญหาและอุปสรรคต่อการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนอยู่
ในระดับปานกลาง
4. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำการที่มีต่อปัญหาและ
อุปสรรคในการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ

5. ปัญหาที่ไต่จากแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และครูประจำการเห็นว่าที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศคือ ปัญหาการขาดงบประมาณ ปัญหาครูสอนขาดความรับผิดชอบ และปัญหามูลนิธิโรงเรียนขาดความรู้

จากรายงานการวิจัยที่กล่าวมาแล้วนี้ สรุปได้ว่า ยังไม่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับ การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง และสม่าเสมอและพบว่าปัญหาอุปสรรคก็คือ การขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ขาดบุคลากรที่ทำกรนิเทศ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูงเท่าที่ควร ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีเวลาที่จะปฏิบัติงานด้าน การนิเทศเพราะปฏิบัติงานด้านอื่นมาก ตลอดจนปัญหาเกี่ยวกับครูที่ขาดความสนใจใน การที่จะปรับปรุงตนเอง สำหรับด้านคุณลักษณะของผู้ที่จะทำกรนิเทศภายในโรงเรียน นั้นควรมีทักษะที่สำคัญได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ กระบวนการหม่พวกร การบริหาร บุคคล การประเมินผลและทักษะเกี่ยวกับกระบวนการกรนิเทศ ส่วนการปฏิบัติงาน ด้านกรนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียนของผู้บริหารนั้น นับว่ายังปฏิบัติน้อย

อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าว เป็นการวิจัยเฉพาะพื้นที่และวิเคราะห์จาก ความคิดเห็น การส่งเสริมที่จะให้เกิดกรนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนอย่าง จริงจัง ควรที่จะไต่ทำกรศึกษาในรายละเอียดเฉพาะพื้นที่ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงาน ที่ถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

จากรายงานการวิจัยดังกล่าวมาแล้วนี้ อาจกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน เป็นที่ยอมรับว่ามีประโยชน์ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการจัดอย่าง จริงจัง และเกิดปัญหาอุปสรรคหลายประการ เป็นต้นว่า ปัญหาจากผู้บริหารโรงเรียน ปัญหาจากครูรับกรนิเทศ ปัญหาด้านงบประมาณและการสนับสนุนจากต้นสังกัด ขาด กระบวนการปฏิบัติอย่างเด่นชัด ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้มีความแตกต่างกันไป ตาม ลักษณะของพื้นที่และประชากรแต่ละแห่ง ดังนั้นการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิด กรนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพ ควรทำกร ศึกษาสภาพการปฏิบัติเฉพาะพื้นที่ ทั้งนี้เพราะการส่งเสริมการสนับสนุนจะได้มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงต่อไป